

Si no és mentida, serà veritat

Un grapat de metàfores conceptuals
en les gloses mallorquines

Margarita Salvà Cardell

Treball final de grau en Llengua i Literatura Catalanes

Universitat Oberta de Catalunya

Palma, juny de 2019

Director: Roger Pérez i Brufau

A tots els glosadors i glosadores de Mallorca,
perquè han servat la llengua en la seva expressió més pura,
però, i sobretot, pel magnífic horitzó que hem sabut
obrir per oferir al món.

Munar, *Jo vull esser glosador*, (2008: 9)

Resum

Acostumem a entendre que la metàfora forma part de la poesia i és utilitzada pels poetes com una figura retòrica en les grans obres literàries. A les darreres dècades, la Lingüística Cognitiva s'ha captivat per la metàfora. A partir dels principals investigadors com Lakoff i Johnson i dels seus estudis, ens han fet veure que la metàfora no només és un recurs literari, sinó que forma part del nostre dia a dia i amara el nostre llenguatge i el nostre pensament.

Aquest treball pretén donar a conèixer el món de les gloses mallorquines relacionant-les amb la teoria de la Metàfora Conceptual, analitzant tots els aspectes que envolten aquesta manifestació cultural dels pobles de Mallorca. Quant a l'ordre seguit en aquest treball, d'entrada, per introduir-nos en l'estudi, farem una explicació de la Metàfora Conceptual dins de la disciplina de la Lingüística Cognitiva que donarà importància a l'anàlisi i les conclusions. A més, ens endinsarem en el món de la glosa, amb una definició, les estructures i les rimes que més predominen en aquesta composició. Seguidament, farem una recollida de gloses basant-nos, principalment, en el material de Balanzó, Ginard i Munar on podem trobar una gran quantitat de gloses mallorquines de diferent temàtica i època. Seguidament, s'identificaran les Metàfores Conceptuals en les diverses gloses i se'n farà una classificació segons la seva tipologia. Finalment, analitzarem els tres tipus de metàfores existents – estructurals, ontològiques i orientacionals – que podem trobar en les gloses. I quan ja s'hauran explicat tots els apartats, hi recollirem les conclusions.

Paraules clau: Lingüística Cognitiva, Metàfora Conceptual, glosa, Mallorca, poesia

Índex

1. Introducció.....	5
1.1. Marc teòric.....	6
1.2. La metàfora conceptual en les gloses.....	7
2. Metodologia.....	7
2.1. Obtenció de les dades.....	7
3. Estat de la qüestió.....	8
4. La Metàfora Conceptual.....	9
4.1. Què és la Metàfora Conceptual?.....	9
4.2. Tipus de metàfores segons la complexitat.....	11
4.2.1. Metàfores primàries i complexes.....	11
4.3. Tipus de metàfores segons la funció.....	12
4.3.1. Metàfores estructurals.....	13
4.3.2. Metàfores orientacionals.....	14
4.3.3. Metàfores ontològiques.....	15
4.4. Els esquemes d'imatge.....	16
5. La glosa.....	18
5.1. Què és la glosa?.....	19
5.2. Estructura.....	20
5.3. Rima.....	20
5.4. Llenguatge.....	21
5.5. Temàtica.....	24
6. La Metàfora Conceptual en les gloses mallorquines.....	35
7. Conclusions.....	47
8. Bibliografia.....	50

1. Introducció

Des de sempre, el meu padrí em deia dites mallorquines. Li agradava molt passar una estona junts, riure i parlar de quan ell era jove. Jo les apuntava totes a una llibreta per no oblidar-me'n i, avui dia més que mai, les conservo amb un gran record. Aquell moment d'estada junts ho veia com un joc, com un entreteniment i ara, com a estudiant del grau en Llengua i Literatura Catalanes, m'ha marcat el camí que he de seguir per acabar els meus estudis.

Aquest treball s'ha d'emmarcar dins de la cultura popular, entesa com "el conjunt de coneixements i costums de la pagesia al llarg de molts de segles de civilització occidental" (Balanzó 1982: 6). Amb el present treball pretenem una aproximació a una part d'aquesta cultura, el de la glosa, dins d'un espai geogràfic ben delimitat, l'illa de Mallorca. Aquest és, sens dubte, un dels objectius que ens hem marcat, la conservació del patrimoni cultural i apropar la cultura popular al jovent.

A més, resulta necessari ambientar el treball en de la Lingüística Cognitiva que s'ha manifestat en les darreres dècades com un paradigma teòric molt rentable en l'estudi del llenguatge en les seves diferents expressions. La línia d'investigació que més s'ha desenvolupat és la teoria de la metàfora, assumint-la com un mecanisme cognitiu que impregna el nostre pensament i la nostra experiència diària.

L'objectiu cabdal del nostre treball és identificar la presència de metàfores conceptuals en les gloses mallorquines, analitzar les característiques bàsiques més essencials que la determinen, agrupar-les segons la seva funció i la seva temàtica. Ni a les Illes, ni a la resta dels Països Catalans hi ha estudis sobre la metàfora conceptual en les gloses. Aquest estudi es planteja fer una primera aproximació en aquest àmbit, basant-nos en el llenguatge, el tema i les expressions metafòriques.

A més a més, basarem el nostre treball en l'obra *Metaphors we live by*, de Lakoff i Johnson (1980). L'objectiu principal d'aquesta obra és evidenciar amb un ampli ventall d'exemples que aquesta figura retòrica, no només és un recurs estilístic propi de la literatura, sinó que també és un procés cognitiu que impregna el nostre llenguatge diari.

Aquest estudi ens hauria de servir per adonar-nos que les metàfores impregnen el món de les gloses i també per descobrir i entendre les raons per les quals utilitzem unes metàfores i no unes altres. Tal i com assenyalen els investigadors Lakoff i Johnson les raons estan íntimament lligades a la nostra cultura i la manera que tenim d'entendre el món.

1.1. Marc teòric

En aquest present treball, com ja hem comentat, analitzarem un àmbit precís de la cultura catalana (la glosa mallorquina) des de l'òptica de la Metàfora Conceptual, una peça clau d'estudi del moviment de la Lingüística Cognitiva.

El naixement de la Lingüística Cognitiva ha afavorit en els darrers anys noves vies d'investigació del llenguatge. Tal i com ho expliquen Cuenca i Hilferty en el seu llibre, *Introducción a la lingüística cognitiva* de l'any 1999, és difícil saber quan comença un nou model lingüístic, ja que que depèn de múltiples factors. Doncs podem assenyalar el 1987 com a data clau amb la publicació de dos llibres fonamentals en aquest paradigma. En primer lloc, *Women, Fire and Dangerous Things*, monogràfic de Lakoff on exposa els conceptes fonamentals del cognitivisme. En segon lloc, *Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites*, on Langacker presenta la seva gramàtica cognitiva. La Lingüística Cognitiva és a dia d'avui una disciplina pròspera.

La investigació s'emmarca en la teoria defensada per George Lakoff i Mark Johnson a la seva obra *Metaphors we live by* (1980), en castellà va ser publicat el 1986 com a *Metáforas de la vida cotidiana*, que assenjala de quina manera està present la metàfora en el nostre llenguatge: “La metàfora impregna la vida quotidiana, no només el llenguatge, sinó també el pensament i l'acció. El nostre sistema conceptual ordinari, en termes del qual pensem i actuem, és fonamentalment de naturalesa metafòric.” (Lakoff i Johnson 2001:32). Aquests autors ens donen una visió relativament moderna, ja que fins fa relativament pocs anys a les metàfores se'ls ofería fonamentalment una qualitat exclusivament literària i tenien un rol superficial en la comprensió del nostre món. Però, en realitat, les metàfores ens persegueixen cada dia. Altrament, ens seria pràcticament impossible parlar sense utilitzar metàfores.

1.2. La metàfora conceptual en les gloses

Pel que fa a les gloses, en aquest present treball ens centrarem en la funció que té la metàfora conceptual en els engranatges de creativitat que s'empren per captar l'interès i l'atenció dels oients. En el cas que ens pertoca suara, l'entonació, l'èmfasi, els gestos i els moviments es combinen en perfecta harmonia per explorar nous mètodes per captar la curiositat del públic.

Com diu Felip Munar, professor de Cultura Popular Catalana de les Illes Balears, “les gloses invectives, d'atac, són ferotges i esdevenen un prodigi de la imatge i de la metàfora, de l'enginy dialèctic dins el llenguatge extremadament connotatiu que conflueix a l'hora de cantar una glosa. De mostres, en tenim a mils, que ens han arribat a través de la memòria col·lectiva” (Munar 2008: 67).

En el present treball procedirem a examinar diferents expressions metafòriques de la llengua catalana que apareixen en les gloses mallorquines i les relacionarem amb la metàfora conceptual de la qual provenen.

2. Metodologia

2.1. Obtenció de les dades

Per a la realització d'aquest estudi hem seleccionat un aplec extens de gloses en català. La major part de les gloses aplegades s'han extret de diferents obres mallorquines. Hem comptat amb tres fonts bàsiques en paper: la tesina de Fèlix Balanzó “Les gloses mallorquines: estructura i funcions”, l'estudi de Joan Ginard “Sant Antoni a Artà: festa i poesia popular” i la recoll·lecció actual de Felip Munar en els seus diferents llibres. S'han triat gloses de temàtica variada, de glosadors i glosadores veterans i glosadors joves dels diferents pobles de l'illa de Mallorca.

En referència al nombre de gloses triades, hem considerat que l'aplec seleccionat és considerable i representatiu per dur a terme el nostre objectiu. S'ha de tenir en compte que aquest treball no té com a finalitat analitzar un gran volum de gloses, sinó que pretén elegir una mostra variada i de temàtica diversa suficientment àmplia per proporcionar una recopilació objectiva de gloses mallorquines i analitzar-les de manera exhaustiva des de la vessant de la Metàfora Conceptual. De fet, hem prioritzat una metodologia qualitativa

més que quantitativa. Demostrarem que les metàfores conceptuals són presents en les gloses i que encaixen en el moviment de la Lingüística Cognitiva.

3. Estat de la qüestió

Per a l'elaboració del present treball tenim una extensa selecció de bibliografia, la majoria es tracta de material editat, que hem trobat necessari dividir en dos grans grups: la bibliografia que fa referència a la temàtica de la metàfora i la bibliografia del món de la glosa mallorquina i poesia oral.

Per encetar aquest apartat, els llibres que integren el primer bloc tenen com a denominador comú la teoria de la Metàfora Conceptual, que és una de les branques més estudiades de la Lingüística Cognitiva. Aquest fet és degut a què la Metàfora Conceptual és un fenomen extraordinari i que sedueix a investigadors de disciplines variades. Comptem amb diverses publicacions actuals i investigadors de dintre i fora del nostre país. A tall d'exemple podem anomenar els estudis de Kövecses, de Lakoff i Johnson amb el seu llibre *Metaphors we live by*, eix central de tot el nostre treball, l'article de Soriano sobre la Metàfora Conceptual, els treballs de Pérez i les investigacions de Cuenca i Hilferty sobre metàfora i metonímia per completar aquest bloc. Podem ressaltar que partirem de les aportacions teòriques dels autors més representatius sobre la teoria de la metàfora com ja hem comentat suara Lakoff, Johnson, Kövecses i Hilferty. A més, també comptem amb els Treballs Finals de Grau de companys com Planagumà "La metàfora com a procés cognitiu. El futbol és una guerra" i el treball d'Oliver "Metàfores en venda. La metàfora conceptual en la publicitat televisiva en català".

Pel que fa a la bibliografia que tracta, concretament, la poesia oral i la glosa, ens cenyirem a publicacions d'autors fonamentals de la nostra terra per aconseguir els objectius del treball, el llibre *Jo vull esser glosador* de Felip Munar amb una presentació de Caterina Valriu, un altre indispensable del mateix autor és *La universalitat de la glosa* amb una introducció de Gabriel Janer Manila, el llibre de Miquel Sbert *Llengua de glosador*, que és un recull d'articles que ens demostraran que el món de la glosa és un món viu amb un pròleg a càrrec de Josep Maria Llauradó i per acabar *La poesia oral: gèneres, funcionalitat i pervivència*, edició a cura de Jaume Guiscafrè i Caterina Valriu posen de

manifest, que la poesia oral a través de la paraula viva i amb ritme, és una eina comunicativa potent. Per últim, disposem de material divers i contemporani, particularment, la tesi doctoral de Balanzó, el treball de Ginard i la publicació de Pujol.

4. La Metàfora Conceptual

4.1. Què és la Metàfora Conceptual?

La metàfora ha estat objecte d'estudi des de diferents disciplines i àmbits tan desiguals com la filosofia, la retòrica o la literatura. Antigament, la metàfora estava molt lligada a la literatura i per tant, el seu estudi s'ha condensat en el llenguatge i no en el pensament. La metàfora sempre ha estat considerada una figura retòrica que pertany al llenguatge formal i poètic molt separada del llenguatge quotidià. Aquesta visió va canviar amb la publicació del llibre *Metaphors we live by* l'any 1980 de Lakoff i Johnson. Aquests dos autors ens varen fer veure què és una metàfora des d'una altra òptica i la presència que té en el nostre pensament i en el nostre llenguatge que utilitzem diàriament. *Fer els ulls grossos, estar a l'aguait, fer-ne cinc cèntims, posar fil a l'agulla, somiar truites o tallar el bacallà* són expressions amb doble sentit que fem sovint en el llenguatge quotidià. Aquestes frases fetes configuren el nostre pensament i la nostra experiència. Com ens assenyalava el professor Jesús Tuson "les metàfores són el nostre pa de cada dia, i ens permeten entendre el món que ens envolta i alhora expressar-lo. I sense les metàfores no podríem ni arribar a dir la meitat de les coses que diem, que volem expressar. No oblideu que fins i tot la paraula *metàfora* ("trasllat" o "viatge") és també una metàfora" (Tuson, 2008: 7). Les metàfores són bàsiques per entendre i explicar el món que ens envolta.

Lakoff i Johnson prenen com a exemple clàssic de metàfora conceptual UNA DISCUSSIÓ ÉS UNA GUERRA¹. A continuació algunes expressions metafòriques quotidianes que es desprenen d'aquesta metàfora:

Van elaborar les seves *línies de batalla*.

---

¹ Al llarg del treball escriurem les metàfores conceptuais en versaletes seguint la convenció establerta per Lakoff i Johnson.

Em vaig preparar *per a l'atac*.
Va *atacar* cada punt feble del meu argument.
Va *derrocar* tots els meu arguments.
Van *defensar* les seves posicions de forma ferotge.
Va *retirar* els seus comentaris ofensius.
D'acord, *tu guanyes*.

Totes les expressions lingüístiques anteriors posen de manifest que les persones perceben una discussió com una guerra i l'acte de discutir s'estructura, en certa manera, a través del concepte de guerra. A més, també hi descobrim un oponent, un adversari, un rival, ataquem els seus punts i defensem els nostres, i de fet guanyem o perdem discussions. Podem advertir que la metàfora UNA DISCUSSIÓ ÉS UNA GUERRA forma part de la nostra cultura. Els mateixos autors posen l'exemple que si una altra cultura entengués la discussió com una dansa, els parlants comprendrien la discussió de manera diferent.

L'exemple anterior exposa que el nostre pensament està organitzat metafòricament. Encara que les discussions i les guerres són dos termes distints, la discussió s'estructura, s'entén i es descriu en termes bèl·lics. Per tant, "el concepte s'estructura metafòricament, l'activitat s'estructura metafòricament, i, en conseqüència, el llenguatge s'estructura metafòricament" (Lakoff i Johnson, 2003: 5).

Per altra banda, la cultura és un element essencial en la formació i l'estructuració de les metàfores conceptuals. En la cultura occidental moderna, el temps és considerat un element valuós, un recurs limitat i no existeix en totes les cultures, és propi de les societats modernes industrials. D'aquesta manera, el temps és entès com un objecte que pot ser estalviat, gastat o calculat. Si prenem com a exemple el concepte metafòric EL TEMPS ÉS DINERS es desprenen les següents expressions metafòriques:

Aquest aparell *t'estalviarà* temps.
Estàs *acabant amb* el teu temps.
Has de *calcular* el temps.
Gràcies pel teu temps.
Et *sobra* molt de temps?

Vaig *perdre* molt de temps.

Reserva temps per als estudis.

4.2. Tipus de metàfores segons la seva complexitat

Hi ha diferents maneres de classificar les metàfores conceptuals segons s'utilitzi un criteri o un altre. Així podem ressaltar segons la motivació, l'estructura, la convencionalitat, la naturalesa del domini font, etc. En el present treball hem diferenciat les següents distincions:

CRITERI	TIPUS DE METÀFORES CONCEPTUALS	EXEMPLES
Complexitat	Metàfores primàries	EL COS ÉS UN CONTENIDOR
	Metàfores complexes	LA IRA ÉS UN FLUID CALENT EN UN CONTENIDOR
Funció	Metàfores estructurals	COMPRENDRE ÉS VEURE
	Metàfores orientacionals	MÉS ÉS A DALT
	Metàfores ontològiques	LA MENT ÉS UNA MÀQUINA

Taula 1. Principals distincions tipològiques

4.2.1. metàfores primàries i metàfores complexes

La classificació de les metàfores segons el grau de complexitat va ser instaurada per Grady i Johnson (2002). Aquests mateixos autors assenyalen que les metàfores primàries són una combinació conjunta d'experiència i subjectivitat, per una banda, i experiència sensorial per una altra. Per exemple, quan observem que una pila d'objectes és cada vegada més alta relacionem MÉS ÉS A DALT. Les metàfores primàries són universals, són apreses i per tant, no són innates. A continuació, podem observar a la taula següent una mostra específica de les metàfores primàries més representatives (Lakoff i Johnson, 1999).

Metàfora	Subjectivitat	Experiència sensorial	Exemple
L'AFECTE ÉS CALOR	Afecte	Temperatura	<i>Una càlida benvinguda.</i>
L'IMPORTANT ÉS GRAN	Importància	Tamany	<i>Demà serà un gran dia.</i>
MÉS ÉS A DALT	Quantitat	Orientació vertical	<i>Els preus són elevats.</i>
FELIÇ ÉS A DALT	Felicitat	Orientació del cos	<i>Estic botant d'alegria.</i>
EL TEMPS ES MOU	Pas del temps	Moviment	<i>El temps vola. El dimecres ve abans del dijous.</i>
TRIST ÉS A BAIX	Tristesa	Orientació del cos	<i>Tinc els ànims pel terra.</i>

Taula 2. metàfores conceptuais primàries

Les metàfores complexes són agrupacions de metàfores primàries, aquestes darreres són metàfores indivisibles.

4.3. Tipus de metàfores segons la seva funció

Lakoff i Johnson (1980) classifiquen les metàfores conceptuais segons la seva funció en tres tipologies: estructurals, orientacionals i ontològiques. De manera paral·lela, com assenyala Pérez i Brufau (2011: 44) la triple distinció anterior no torna a aparèixer en les seves obres posteriors, com és el cas de la reedició de 2003 de *Metaphors we live by*, per a aquestes autors totes les metàfores són estructurals, però nosaltres la tindrem en compte a l'hora de fer la classificació i anàlisi de les metàfores conceptuais que apareixen en les gloses mallorquines seleccionades.

4.3.1. Metàfores estructurals

D'entrada, les metàfores estructurals, són les que una experiència o activitat s'estructura en termes d'una altra, és a dir, estructura tot un domini de conceptes poc definits en termes d'un altre ja estructurat. Per exemple, la metàfora conceptual LES TEORIES COM A EDIFICIS conceptualitza les teories en termes d'edificis. Així, LES TEORIES serien el domini META i ELS EDIFICIS el domini ORIGEN. A la següent taula podem examinar exemples de metàfores conceptuais i les expressions metafòriques que s'originen.

METÀFORA ESTRUCTURAL	EXEMPLES
UNA DISCUSSIÓ ÉS UNA GUERRA	<i>Va retirar els seus comentaris ofensius. Va atacar cada punt feble del meu argument.</i>
COMPENDRE ÉS VEURE	<i>Ja veig el que vols dir. Quan ho ha dit ho he vist clar.</i>
UN DISCURS ÉS UN TEIXIT	<i>Filar molt prim. Perdre el fil de la conversa.</i>
LES TEORIES SÓN EDIFICIS	<i>Aquest argument és molt poc sòlid. La teva teoria no s'aguanta gaire.</i>
LES IDEES SÓN ALIMENTS	<i>No va poder pair allò que li vares dir. Sempre fica cullerada en tot allò que proposem.</i>
L'AMOR ÉS UNA FORÇA FÍSICA	<i>Hi ha una energia increïble entre ells. Puc sentir l'electricitat que hi ha entre nosaltres.</i>
L'AMOR ÉS UN PACIENT	<i>És una relació malaltisa. La seva relació està millorant.</i>
L'AMOR ÉS MÀGIA	<i>Em té hipnotitzat. S'ha perdut la màgia.</i>
L'AMOR ÉS LOCURA	<i>Estic boig per ella. Em fa perdre el seny.</i>
LES PERSONES SÓN PLANTES	<i>És una persona madura. Estam podrits.</i>
LES PERSONES SÓN ANIMALS	<i>Quin ase que ets! És un porc. Està més loca que una cabra.</i>

LES PERSONES SÓN MENJARS	<i>En Joan és molt dolç. En Toni és un bombó.</i>
LA MORT ÉS PARTIDA	<i>L'àvia ens ha deixat.</i>
ELS SISTEMES ECONÒMICS SÓN EDIFICIS	<i>Economia en ruïnes.</i>

Taula 3. Metàfores conceptuals estructurals

Aquestes metàfores tenen una base cognitiva i estan molt arrelades en les nostres experiències del món i del nostre cos. Aquesta elevada presència corporal en moltes metàfores s'anomena corporització.

4.3.2. Metàfores orientacionals

En aquest cas, les metàfores orientacionals estan relacionades amb l'orientació espacial: a dalt-a baix, dins-fora, davant-darrere, central-perifèric, profund-superficial, gran-petit. Aquestes metàfores són definides amb l'esquema d'imatge de verticalitat. A la taula 4 podem trobar alguns exemples de metàfores orientacionals.

METÀFORA ORIENTACIONAL	EXEMPLES
FELIÇ ÉS A DALT	<i>Els teus comentaris em varen aixecar la moral. Saltava d'alegria.</i>
TRIST ÉS A BAIX	<i>Estava enfonsat. Caure en una depressió.</i>
MÉS ÉS A DALT	<i>Els preus pugen. El nombre d'afiliats creix cada any. La taxa d'atur és molt alta.</i>
MENYS ÉS AVALL	<i>Els sous baixen. Els ingressos disminueixen. Descens important de vots.</i>
BO ÉS A DALT	<i>Les coses van millorant. Fa un treball d'alta qualitat.</i>

DOLENT ÉS A BAIX	<i>Hem anat costa a baix des de llavors. Les coses estan en el punt més baix.</i>
ESTATUS ELEVAT ÉS A DALT	<i>Escalar posicions. Té una elevada posició.</i>
ESTATUS BAIX ÉS A BAIX	<i>Ha baixat de posició. Està en la part més baixa.</i>
FUTUR ÉS DAVANT	<i>Té tota una vida per davant.</i>
PASSAT ÉS DARRERE	<i>Ha deixat enrere els problemes.</i>
RACIONAL ÉS A DALT	<i>La discussió va tenir un alt nivell intel·lectual.</i>
EMOCIONAL ÉS A BAIX	<i>No va poder superar les seves emocions. Va utilitzar unes estratègies molt baixes.</i>
SALUT I VIDA ÉS A DALT	<i>Estic al cim de la vida.</i>
MALALTIA I MORT ÉS A BAIX	<i>Va caure malalt. Ha tingut una recaiguda en la seva malaltia.</i>

Taula 4. Metàfores conceptuals orientacionals

4.3.3. metàfores ontològiques

Finalment, les metàfores ontològiques es basen en entendre les nostres experiències en termes d'objectes, substàncies o recipients. Així doncs, la base de l'experiència és una funció concreta com vehicles, envasos, menjars, màquines, instruments... Conceptualitzem una entitat abstracta per una entitat concreta. Per tant, ens facilita la comprensió i el raonament. A la taula següent veurem exemples del que hem comentat.

METÀFORA ONTOLÒGICA	EXEMPLES
LA MENT ÉS UNA MÀQUINA	<i>Estic oxidada. Posa't les piles. No desconnectis.</i>
LA IDEA ÉS UN OBJECTE	<i>M'ha robat la idea.</i>
LA INFLACIÓ ÉS UNA ENTITAT	<i>Si hi ha més inflació no arribarem a final de mes. Cal combatre la inflació.</i>
LA MENT ÉS UN RECIPIENT	<i>El meu cap explotarà.</i>

	<i>La meva ment està plena. No puc aprendre més.</i>
LES IDEES SÓN LLUMS	<i>Aquesta idea és brillant.</i>
ELS OBJECTES SÓN PERSONES	<i>La seva teoria em va explicar el seu comportament.</i> <i>Finalment, el càncer l'ha atrapat.</i>
LES IDEES SÓN MENJARS	<i>El que em va dir m'ha deixat un mal gust.</i> <i>Encara ho estic digerint.</i>
LA IRA ÉS FOC	<i>Els seus comentaris són incendiaris.</i> <i>Treu foc pels ulls.</i>

Taula 5. Metàfores conceptuals ontològiques

4.4. Els esquemes d'imatge

El concepte d'*esquema d'imatge* introduït per Lakoff (1987) i Johnson (1987), en anglès *image-schemata*, en castellà s'ha traduït com *esquemas de las imágenes* en la versió de González Trejo (Johnson, 1991) o *imágenes esquemáticas* per a Cuenca i Hilferty (1999), és un principi central en la Lingüística Cognitiva donada la importància atribuïda a la corporització. Un dels aspectes més revolucionaris que ha proposat la Lingüística Cognitiva és el rol central que han atorgat a la imaginació humana tant en el significat com en el raonament.

Els esquemes d'imatge són patrons elaborats, dinàmics i repetitius que sorgeixen de la nostra experiència, del nostre cos i del món. Estan relacionats amb el moviment, la localització, la direcció, la forma, etc. Johnson (1987) va comprovar que els esquemes d'imatge eren molt freqüents en el llenguatge i eren unes estructures complexes formades per un conjunt de propietats que marquen una pauta repetida i organitzen la nostra experiència i la nostra comprensió del món que ens envolta.

Abans de continuar, és interessant oferir alguns exemples d'esquema d'imatge per remarcar el que hem comentat fins ara. L'esquema del CAMÍ sorgeix de la nostra experiència vital que les entitats es mouen al llarg d'un camí. Tot camí té un punt de sortida, una meta i un recorregut. Aquest esquema dona lloc a diverses metàfores, com per exemple, LA VIDA ÉS UN CAMÍ, LA VIDA COM UN VIATGE o EL TEMPS ÉS ESPAI. Així, ens podem trobar *Ens apropem a final d'any*. Aquesta metàfora no significa que ens

apropem espacialment a final d'any, sinó temporalment. Podem dir que entenem una relació temporal com una relació espacial.

A continuació, proposem una taula amb els principals esquemes d'imatge i les metàfores que se'n deriven.

ESQUEMES D'IMATGE	METÀFORES	EXEMPLES
CONTENIDOR	LA MENT ÉS UN RECIPIENT	<i>No m'hi cap al cap.</i> <i>No m'ho puc treure del cap.</i> <i>Ser un cap buit.</i> <i>Fica't això al cap.</i>
	EL COS ÉS UN CONTENIDOR	<i>Ple de tristesa.</i> <i>No hi cabia d'alegria.</i>
	LA IRA ÉS LA CALOR D'UN FLUID EN UN CONTENIDOR	<i>Estic a punt d'explotar.</i> <i>Em bull la sang.</i>
EQUILIBRI	METÀFORA DE LA BALANÇA	<i>Seguir una dieta equilibrada.</i> <i>És una persona molt equilibrada.</i> <i>Un desequilibri mental.</i>
VERTICALITAT	FELIÇ ÉS A DALT	<i>Estar a la glòria.</i>
	TRIST ÉS A BAIX	<i>Estic enfonsat.</i> <i>Té la moral per terra.</i>
CAMÍ	LA VIDA ÉS UN CAMÍ	<i>No estic segura de quin camí agafar.</i>
	EL TEMPS ÉS ESPAI	<i>No fa gaire que hem tornat de vacances, però ja queden lluny.</i>

FORÇA	METÀFORA DE LA FORÇA	<i>No estiris tant la cordeta que al final es trencarà.</i>
PLE-BUIT	<i>Panxa plena.</i> <i>Panxa buida.</i>	

Taula 6. Els principals esquemes d'imatge

5. La glosa

El nostre patrimoni cultural s'ha creat gràcies a la paraula. Aquest és el principi permanent i cabdal que el món de la glosa i dels glosadors ens posen de manifest cada dia, des de l'actualitat fins a temps llunyans. Aquesta passió per la paraula i per l'encant del llenguatge, que hem après dels nostres padrins, pares i mares i que transmetem als nostres fills, és el bessó de tota la tradició oral. A les Illes Balears en som ben conscients d'aquesta veritat i en paraules que declarà Mossèn Alcover:

“Sí, l'estimam la nostra llengua amb tota la nostra ànima. La volem així com és per la seua avior, per la seua naixença, per la seua història gloriosíssima... La volem potent, esplèndida, llampant, inesgotable, plena d'encís i de dolçor, brollant de tot vent, vida, briu i delit, coronada de totes les resplendors, magnificències, filigranes i sublimats de l'alta literatura, escorcollada de rel, aclarida en tots conceptes i enaltida com cap altra del món per la ciència filològica...”²

Els estudis de Guiscafrè, Sagra i Munar posen de relleu que la poesia oral dins l'àmbit de la llengua catalana ha estat i encara és avui dia un mecanisme prodigiós per expressar sentiments, desigs, aprenentatges i somnis amb una gran riquesa de recursos. La paraula potent i viva per l'energia del vers resulta una forma comunicativa creativa, forta, enèrgica, fixada en la tradició i amb projecció cap al futur.

Les gloses tenen un valor innegable per múltiples aspectes. Així, doncs, a més del mèrit folklòric i antropològic, hem d'emfatitzar la riquesa lingüística que acrediten. Una

² Antoni M. Alcover, Discurs inaugural del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, 1906. Text extret del llibre de Miquel Sbert *Llengua de glosador*.

llengua viva, il·luminada, plena de recursos expressius exclusius de la societat que els proporcionava vida amb les seves expressions i maneres de dir del parlar quotidià de la gent, amb els seus usos i costums.

5.1. Què és la glosa?

El concepte de glosa ha suscitat debats al llarg del temps, potser perquè es tracta d'un concepte molt extens i complex de definir. Per a Pujol és “una cançó interpretada a l'interior d'un grup de persones que es troba en una situació de comunicació directa entre elles” (Pujol 2013: 71). Aquesta mateixa definició la podem emprar alhora per definir el concepte de cançó popular. Si tenim presents altres aspectes de la glosa, podem agafar la definició que fa Felip Munar definint-la com “una composició poètica, oral o escrita, que té un mínim de quatre versos heptasíl·labs, feta de manera improvisada, cantada o dita, o bé pensada i escrita, amb dues rimes consonants; han de tenir rima alternada” (Munar 2008: 24).

La poesia oral improvisada és una de les manifestacions més antigues i universals de la persona, molt més antiga que l'escriptura. Es basa en un joc de paraules on tenen cabuda tots els sentiments expressats de manera diferent. Com assenyala Munar en totes les formes culturals existeix la poesia oral improvisada i remarca els dos versos finals d'una glosa que resulten ben aclaridors:

En el món va ser primer
s'enteniment que sa lletra.³

---

³ Aquesta glosa la va fer mestre Lleó, glosador llucmajorer, contestant a una altra glosa del quaresmer:

Ja direu an en Lleó
una paraula secreta:
un homo que no sap lletra
no pot ser bon glosador.

I la contesta de mestre Lleó:

Si aquesta no trec neta
altra cançó no faré:
direu an es coremer

Els glosadors no importava que sabessin llegir ni escriure per glosar, només necessitaven rapidesa mental, vocabulari abundant i enginy rítmic que s'assoleix amb la pràctica:

Un temps des cap les me treia
amb una gran promptitud,
i ara ja som perdut
es motlo amb què les feia.

Es qui és nat morrioner⁴
sempre sap fer morrions
és qui és nat per fer cançons
tota la vida en sap fer.

5.2. L'estructura

Quant a l'estructura de les gloses podem trobar-ne diverses. Malgrat que la que més predomina és la de quatre versos, hem d'assenyalar que també en podem trobar de sis o fins i tot algunes composicions més llargues. Si ens basem amb el recull que hem fet, queda demostrat que pràcticament el 98% de les gloses del nostre recull té una estructura de quatre versos. Tot i que la majoria dels mots són heptasil·làbics podem trobar algunes irregularitats, això és degut a la manca d'habilitat per part de l'autor. I el mateix passa amb l'estructura que hem comentat suara. Hem de recordar que parlem en tot moment de poesia popular, una poesia feta per la gent del poble i sense cap coneixement en comptar versos.

5.3. La rima

En el present capítol farem una definició del terme de rima que de ben segur tots ja sabem. La rima es defineix com la total o parcial concordança de fonemes entre dos o més mots⁵ a partir de la darrera vocal accentuada, és a dir, consisteix en la repetició total o parcial

---

que en el món va ser primer
s'enteniment que sa lletra.
(SBERT, 1982)

⁴ Morrioner: persona que fa morrions. DCVB: morral per a impedir a una bístia que mossegui.

⁵ S'utilitza també la paraula *mot* per referir-se a un vers.

de sons. Hi ha un aspecte a destacar i és que parlem de sons i no de grafies. És necessari assenyalar que el català forma part de les llengües que tenen una tipologia basada en la síl·laba i l'accent.

La majoria de les gloses són de versos heptasil·làbics. Hem de tenir en compte que només es compta fins a la darrera vocal accentuada, no s'afegeix ni es lleva cap síl·laba.

Farmacèutic amb go-**mi**-na 7
que ara te saps se-na-**dor**,.....7
Mallorca està molt mi-**llor**.....7
més contenta i més tran-**quil**-la.....7

(Maria Pastor)

Un cop hem definit el concepte de glosa i explicat les seves principals característiques, podem comprovar com l'aplec que he fet en el present treball segueix els trets més generals dels que parla Munar a la seva obra *Jo vull esser glosador*. Encara que, la gran majoria de les gloses tenen dues rimes consonants, no totes compleixen aquesta característica de rima alternada (a, b, a, b). En la nostra recopilació en trobarem algunes que no segueixen aquest criteri. Per exemple, podem observar com alguna glosa té una rima (a, a, b, b) i no alternada que és l'ideal.

5.4. El llenguatge

El següent punt a tractar és el llenguatge dels glosadors. Els glosadors utilitzen un llenguatge col·loquial amb les peculiaritats del llenguatge oral, recordem que les gloses són per ésser dites o cantades. Això suposa que s'utilitzarà un gran volum de lèxic, joc de paraules, amb els sentit figurat i amb el doble sentit. Ara bé, s'ha de conèixer bé la llengua perquè s'ha d'usar de manera correcta. Procurar evitar els castellanismes, un llenguatge adequat, proper al dialecte, abundant i dinàmic.

Recordem que parlem en tot moment de llenguatge oral i l'oralitat ens permet tot un seguit de tàctiques que no podem utilitzar en el llenguatge escrit. A més, convé dir les gloses de la manera més correcta possible i adequades al context en què ens trobem. L'aplec lingüístic que explicarem ens servirà per poder entendre i comprendre millor les gloses, ja que quan es llegeixen, a vegades, pot costar copsar el seu significat. A més, estan escrites com ja hem comentat amb un llenguatge oral i si no estàs avesat pot resultar estrany a l'hora de llegir-les. Es tracta de trets secundaris però no per això són menys importants, ja que defensen el valor estètic de les gloses, convertint-les en un element valuós des de l'òptica literària. Amb tot i això, vet aquí un aplec de trets del registre popular oral de Mallorca que hem agrupat en diferents blocs: el vocalisme, el consonantisme, la morfosintaxi i per acabar el lèxic (Munar 2001: 48).

Fonètica

1) El **vocalisme** a l'illa de Mallorca es caracteritza per:

- Confusió de *o* i *u* àtones: *avurrir, bullir, sufrir, durmir, mun pare, vulia, cuir* (collir), *surtir*.
- Assimilacions vocàliques: *jonoï, homo, cotxo, nostro, vostro*.
- Iodització: *cabeis* (cabells), *fïis* (fills), *riaes* (rialles), *vui* (vull), *ueres* (ulleres), *beia* (abella), *trebai* (treball), *ceies* (celles), *ui* (ull). Cal no confondre aquest fenomen amb el ieisme (pronúncia de *i* en lloc de qualsevol *ll*) que és un defecte de dicció que no s'admet.
- Els mots esdrúixols acabats en *-ia*, gairebé sempre, es produeix una omisió de la vocal *a*, això comporta que el mot passi a paraula plana: *histori, graci, primari, bisti, coloni, diplomàcia, rabi, fondari*.
- El diftong *wa* precedit de *g* o *q*, en posició àtona, passa a *o*: *aigo, llengo, gonyar, coranta, ego, corterada, gordar*.
- La vocal *e* de les formes verbals *veure* i *beure* es transforma en *o*, per dissimilació vocàlica amb la vocal final: *voure, boure*.
- Substitució de la *l* per la *u*: *paupar, aubercoc, auba, aubergínia, aufabeguera, aujub, espeuma, Seuva*.

- La *o* inicial de paraula sol diftongar en *au*: *auzell* (ocell), *aufegar* (ofegar), *auveia* (ovella).

2) El **consonantisme** presenta les següents característiques:

- Dissimilació: *huriol* (juliol), *porer* (poder), *dijú* (dejú), *sebre* (saber).
- Caiguda de la *-s-* intervocàlica: *camia*.
- Epèntesi de la *d* en el grup N'R: *divenres*, *cenra*, *genre*, *tenre*, *abre*.
- El grup *-tll-* passa a *-tl-*: *ametla*, *ametler*.
- No pronuncia de la *r* final dels mots aguts fa que la rima sigui assonant, ja que el darrer so sempre serà una vocal: *po* (por), *segú* (segur), *camina* (caminar), *co* (cor).

Els següents trets caracteritzen la **morfosintaxi** del mallorquí:

- La primera persona del present d'indicatiu no té desinència: *jo cant*, *jo dorm*, *m'aferr*, *m'admir*.
- Es mantenen les desinències *-am*, *-au* de la quarta i quinta persona en els verbs acabats en *-ar*: *cantau*, *trobam*, *ballau*, *ballam*.
- Es conserven les formes arcaïques verbals com: *duim* (duem), *duit* (dut), *deim* (diem), *deis* (dieu).
- La combinació dels pronoms febles, segueix la llengua antiga, és objecte directe + objecte indirecte: *el te donaré*, *la m' dugué*, *la m'has feta*, *la t'ha duita*.
- S'usa la forma plena dels pronoms: *te pentines*.
- Utilitzem el pronom dialectal *mos*.
- En les combinacions de verb + pronom, l'accent recau sobre el pronom: *aferrau-vós*, *vorer-tè*, *treurer-tè*.
- Es conserva l'article salat, a excepció de Pollença: *es cotxo*, *sa nina*, *ses taules*.
Però l'article literari apareix en alguns casos: *el cel*, *el món*, *la mar*, *a la fresca*.
- S'utilitza l'article dialectal *so* i *sos* darrere la preposició *amb*: *amb sos cotxos*, *amb so caminar que fas*, *amb so llapis*.

El **lèxic** a Mallorca es caracteritza per:

- Mots propis i vius: *moix* (gat), *al·lot/a* (noi/a), *capell* (barret), *calces* (mitges), *misser* (advocat), *horabaixa* (tarda), *madona* (mestressa).
- Dialectalismes: *dobers* (doblers), *domés* (només), *idò*, *llavonses*.

5.5. La temàtica

Encetarem aquest apartat amb la temàtica de les gloses a Mallorca. Un aspecte que les caracteritza és la il·limitada varietat de temes. Les gloses són riques en llenguatge, en temàtica i ens ofereixen un volum quasi interminable de producció. Les gloses s'han extret, bàsicament, de tres fonts primàries: el treball de Balanzó (1982), el llibre de Munar (2008) i l'aplec de Ginard (2016). Hem considerat classificar les gloses en set grans temàtiques: política, sexual, descriptives, iròniques, església, sant Antoni i actuals.

1. Política: hi ha crítiques a polítics de l'illa i de fora. També hi ha molta referència a la corrupció de polítics, família reial i al trilingüisme d'en Bauçà. La política és un tema que agrada molt als glosadors i els dona molt de joc.

Aboquinau i callau
predicava en Monserrat
i ara se fa un palau
amb tot lo que ha barrinat.
(Francina Ginard)

Ara en Mates fan ballar
i balla com si fos Fama
i llavors plora a n'Obama
no vull anar a declarar
(Maria Casellas)

Com a Lourdes a un redol
hi va haver una aparició
ja eren a s'oposició
quan va venir n'Armengol.
(Francina Ginard)

Tan de robar fa pensar
que no són més que Pirates
i es Palacete d'en Mates
sa cova d'Ali-Baba.
(Maria Casellas)

Es Borbó té un desig
anar a caçar o a jugar a dames
i llavors se fot ses cames
totes menos sa des mig
(Maria Mercè Rosselló)

No és raro Sant Antoni
amb tantes bosses i saques
que sigui grossa sa crisi
tots s'han omplit ses butxaques.
(Maria Casellas)

La Zarzuela un folletin
es nèt se va fer peu mosses
i el rei fotia ses crosses
pes cap a n'Urdangarin!
(Maria Mercè Rosselló)

Jo practico el bilingüismo
ha dicho el sr. Bauza
castellano i català
i también el amiguismo
(Rosa Maria Servera)

Ai Pujol, li diu es jutge
això pinta malament
sa fortuna de ton pare
no surt en es testament.
(Maria Casellas)

Sant Antoni quin “desmierde”
en es TIL ja el m'he aplicat
ara I take coffe “con leche”
i es glosat me surt mesclat.
(Maria Casellas)

Mos volen ben oprimits
mos estrenyen d'on se vulla
a passar s'han decidits
a tots per un cos d'agulla
(Maria Casellas)

Farmacèutic amb gomina
que ara te saps senador,
Mallorca està molt millor
més contenta i més tranquil·la.
(Maria Pastor)

A dedins s'ajuntament
se barallen com infants
això no és un consistori
això és un chiquiparc
(Maria Inmaculada Ginard)

Els tots són uns prepotens
se hace lo que jo digo
però en es TIL, amigo
no torceràs es docents.
(Rosa Maria Servera)

I a n'es batle Tolito
no li importa es litoral
perquè li és ben igual
que posin un xiringuito.
(Maria Inmaculada Ginard)

M'han tret de sa puta feina,
i ja no tendré doblers,
si veig que pas molta fam
espolsaré es ametlers.
(Maria Mercè Rosselló)

A la Sala un desgavell
això és el “novamás”
se comencen a assemblar
a sa CUP i a n'en Mas.
(Maria Inmaculada Ginard)

Mos diven: som tots iguals,
mirau sa constitució,
pro aquests de cas Borbó
se pensen que som pardals.
(Maria Pastor)

Na Cristina de Borbó
s'ha 'ssegut a sa banqueta.
no hi ha res com fe's coió
per deixar d'anar restreta.
(Maria Pastor)

Es rossinyol ja ha cantat
i res nou no ha transcendit
ha dit que quan ha firmat
confiava amb el marit.
(Maria Casellas)

Es paro ha disminuït
ets impostos pensen baixar
ara ja ho han decidit
mos preparen per votar.
(Maria Casellas)

Està ple de aparca-bici
i no hi veig cap bicicleta
li he trobat un servici
per fermar-hi sa cusseta.
(Rosa Maria Servera)

Ell era el yerno perfecto
i el marido ideal,
Iñaqui ets un insurrecto
mos has pres es capital.
(Rosa Maria Servera)

Educació i sanitat
hem tornat 20 anys enrera
això a jo me fa plorera
haurem d'anar a lo privat.
(Rosa Maria Servera)

Qui barata es cap se grata
i es poble no vol picor
i tendrem sa feina ingrata
d'engreixar un batle pitjor.
(Francina Ginard)

Sant Antoni, quina feta,
tothom està imputat
perquè mos han robat,
hasta i tot es pa i taleca.
(Toni Ferriol)

Per poder-te jubilar
quaranta anys ben cotizats
domés set es diputats
i es cabrons podran cobrar.
(Rosa Maria Servera)

Molta gent prejubilada
i es jovent que està aturat
voleu que hagi cotizat
fins que estigui ben ruada.
(Rosa Maria Servera)

2. Sexuals: hi trobarem totes les gloses amb contingut obscè i paraulotes.

Mal de cap, no estic de bones
sempre és es mateix rosari
sa viagra per ses dones
era molt més necessari.
(Francina Ginard)

Ses mames t'han tornat baixes
i sa cara tot són rues
i per megar-te ses muies
t'has de posar dues faixes.
(Maria Pastor)

M'havia fet il·lusions
que es vespre fariem "bingo"
quan se va baixar es calçons
reputes quin pallarigo.
(Francina Ginard)

I ara passam es 50
gairebé ja no boixam
maldecap o mal de panxa
i amb aquest pla l'enterram.
(Maria Pastor)

Ses dones són el dimoni
i no tenen pietat
fan allargar lo dels homos
lo que tenen arrufat.
(Francina Ginard)

Un any fa que no m'ho fa
començ a tenir tristor
quan jo la vaig a agafar
i veure aquella mollor.
(Francina Ginard)

Ni cadires plegadisses,
ni magranes ni molons.
si me vols tocar es collons,
'gafa es mòbil i m'avises.
(Maria Pastor)

En passar sa corantena
sa calentor ja se'n va
sa pipa la duis per mostra
i es collons per abultar.
(Francina Ginard)

A n'es quaranta refreda
a n'es cinquanta està gelat
i en arribar a n'es 60
tot ja està ben caducat.
(Maria Pastor)

Bravatjau, quina curolla
de sa masculinitat
i a s'hora de sa veritat
molts teniu sa cuca molla.
(Francina Ginard)

Jesuset de bravatgera
es homes sempre en teniu
si vos lleven sa perdiu
només queda sa xerrera.
(Francina Ginard)

Ses al·lotes d'aquest poble
tenim tanta calor
just acostant sa cotorra
encenem es fogueró!
(Rosa Maria Servera)

Toduna teniu bequera
quant vos seis a nes sofà
per molt que tornem tocar
heu perdut sa barrinera.
(Rosa Maria Servera)

Repareu ses jovenetes
que de fred no en tenen gaire
mos mostren mitges mametes
i van panxa i guixa a l'aire.
(Francina Ginard)

Una puta va dir a s'altra
no guanyaràs pus dobes
perquè n'han vengudes d'altres
que saben brutejar més.
(El meu padrí)

Beneitot, betzol, colló
pardalot, bàmbol, gran puta
t'hauran de rentar amb sabó
aquesta llengo tan bruta.
(Francina Ginard)

Toduna teniu bequera
quant vos seis a nes sofà
per molt que tornem tocar
heu perdut sa barrinera.
(Rosa Maria Servera)

Encara que em trobis vella
tu provem i ja ho voràs
que no m'ha fuit sa juguera
i satisfet quedaràs.
(Francina Ginard)

Quant has passat es quaranta
es cinquanta són aprop
prest seràs com una santa
dons sa xuga s'albercoc.
(Rosa Maria Servera)

Quan jo passava més gust
un lumbago li pegà
vaig tenir un bon disgust
tota fluixa li quedà.
(Francina Ginard)

Quant te lleves es sostens
t'arriben fins a ses comes
ses mames que tu ja tens
són llargues, grosses i blanques.
(Rosa Maria Servera)

Demà si podeu tocar
molts de culs i moltes mames
i si podeu boixau
a les vostres estimades.
(Jaume Morey)

3. Descriptives: són les gloses circumstancials i del dia a dia. Aquestes dues fan referència a la natura amb el nom de dues muntanyes de Mallorca. La resta de gloses són de temàtica variada.

Si l'Ofre se posa gorra
i Randa ja du es capell
qui té cames ja pot córrer
si no es vol banyar sa pell.

Bon arbre és es garrover
que té garroves tot l'any
quan cullen ses d'enguany
ja té ses de l'any qui ve.

Aquesta fa referència a les noves generacions:

Qualque jove qui no topa
recades per nas i celles
anelles per ses orelles
i es cabells com estopa.
(Francina Ginard)

Aquestes es refereixen a la vida:

Una dona no fa poc
fa ses feines de sa casa
renta, cuina i fa bugada
i dona de mamar a s'al·lot.
(El meu padrí)

Jo voldria, jo voldria
lo que voldria ja ho sé
el cel quan me moriré
el cel quan me moriria.
(El meu padrí)

Madona, l'amo m'envia
si no heu cuinat que cuineu
que per ventura tendreu
dos llauradors a migdia.
(El meu padrí)

4. Iròniques: encara que la ironia hi sol ser present en moltes gloses, en aquestes hi està ben evident.

Quan me moriré diré
a tots es qui me duran
que me duguin en es celler
baix de sa bóta més gran:
i que beguin fins que voldran
que en tornar ja pagaré!

Ninetes sou uns engorros
vos haureu de confessar
verdes les soleu cantar
i encara duis llet pes morros.
(Francina Ginard)

Jo voldria estar enterrada
bon amor davall un pi,
que hi hagués una fonteta
d'aigordent, tabac i vi.

A Manacor i a sa Pobla
Sant Antoni les va dir:
-No me fassau tanta festa
perquè jo no hi vull venir.
No importa tanta pompa
perquè tanmateix no em'grada
sense guitarró i ximbomba
a Artà me fan una festada.
(Maria Casellas)

Una festa com a Artà
a cap banda no n'hi ha
ni Manacor ni a sa Pobla
mai mos podran superar!
(Rosa Maria Servera)

5. Església: totes les gloses que fan referència a capellans, frares...

Bon dia don Baltasar
bon dia bon dematí,
vós sabeu molt de llatí
perquè el vàreu estudiar,
i no feis més que pregonar
que la glòria és un jardí,
que allà no s'ha de sofrir
tot és pau i benestar,
i per què com a capellà
frissau tan poc d'anar-hi?
(Rafael Roig)

Que pot fer una tronadissa
un llamp, quina pardalada
veïnats una corredissa
l'iglesia una esmorrallada.
(Francina Ginard)

Es clero va en decadència
ningú frara ja se fa
sinó demanau clamència
i que vos deisen casar.
(Rosa Maria Servera)

Es capellans i es frares
se passetgen tots plegats
si ses cançons són gruixades
se senyen, però encantats.
(Francina Ginard)

Quant cantam ses cançons brutes
veig que voltros capetjau
però recoranta putes
de riure vos esbutxau.
(Rosa Maria Servera)

6. Sant Antoni: per la festa de Sant Antoni (17 de gener), festa grossa a Mallorca, es fan moltes gloses, sobretot, als pobles d'Artà, Manacor, Sa Pobla i Muro. La poesia oral improvisada té avui dia una existència a moltes festes de la nostra illa i Sant Antoni és una d'aquestes festes més populars i intenses per a tots els glosadors. Hi ha gloses que són cançons populars i no sabem l'autor.

Sant Antoni i el dimoni
jo ho dic de veritat
sa mareix sa patrimoni
de tota la humanitat.
(Rosa Maria Servera)

Sant Antoni ses sabates
ja les mos podeu deixar
perquè anit hem d'agafar
un gat que no agafa rates.

Sant Antoni vos tan gros
estau dins una capella
un perfum quan és molt bo
té petita sa botella.
(Toni Ferriol)

Sant Antoni va per mar
sonant una campaneta;
tots es peixos fa ballar
amb sa seva guitarreta.

Farem una gran torrada
de sa llenya amb sos tions;
menjarem botifarrons
i un bon tros de sobrassada.

Artà és un poble petit
just, just, surt damunt es mapes
però, té un gran esperit
i una de ses festes guapes!
(Maria Casellas)

Estam ben entusiasmats
hem ballat amb sos banyuts,
podem dir ben alavats:
“Tots plegats som collonuts”.
(Toni Ferriol)

Ai, Sant Antoni estimat,
ja faig virgueries,
glosava planxant camies
i sols no havia enxufat!
(Maria Casellas)

Beneiu-mos, Sant Antoni,
som es pagesos d’Artà,
l’any qui ve volem tornar,
no mos assusta el dimoni.

Ets al·lots d’aquesta escola
volem sempre estar contents
i a n’es mestres més coents
los farem sa torniola.

Diguem: Visca Sant Antoni!
amb so mocador en es coll
amb so so d’es picarol
farem fugir el dimoni.

Sant Antoni és un bon sant
qui té dobers li dona
perquè ens guardi s’animal
tant si és de pel com de ploma.

Sa ximbomba ja no sona
no sona ni sonarà
perquè té sa pell de ca
i sa canya que no es bona.

Ses feines ja no me reten
només pens en Sant Antoni
quan ets altaveus el sonen
pareix que m’entra el dimoni.
(Rosa Maria Servera)

Declararen desde enguany
sa sibil·la patrimoni
i per noltros Sant Antoni
és lo millor de tot l’any.
(Rosa Maria Servera)

Sant Antoni ja és aquí
sa festa més esperada
menjau coca amb sobrassada
i engatau-vos de bon vi.
(Rosa Maria Servera)

A desset, és Sant Antoni
i, a vint, Sant Sebastià
qui bones obres farà
no tendrà por del dimoni.

Dia desset de gener
trobam la vostra diada
amb la capella emmurtada
corregudes pes carrer.

Si mos donau un poc de vi
vos cantarem sa ximbomba
perquè en esser dins sa tomba
no mos podrem divertir.

Vaig passar per un canyar
i vaig collir una canyeta
per fer una ximbombeta
per es darrers dies sonar.

Sant Antoni ho va dir clar
predicant damunt sa trona,
no hi ha festa més bona
com sa que me fan a Artà.
(Jaume Morey)

Sant Antoni jo vuldria
demanar una cosa noble
i és que un dia si moria,
tornar a néixer en aquest poble.
(Maria Casellas)

Tanta de tecnologia
mos farà tornar pardals
ja només mos faltaria
fessin foguerons virtuals.
(Maria Casellas)

Sant Antoni és pes camí
i ja frissa d'arribar,
no se vol entretenir
de lo molt que enyora Artà!
(Maria Casellas)

Sant Antoni me domina
i ja no comand de jo,
quan el sent ell m'enverina
va directe en es meu cor!
(Maria Casellas)

Sant Antoni hem celebrat
tot lo millor que hem sabut
un any més hem demostrat
ser un poble collonut.
(Maria Casellas)

Molta participació,
alegria i bon ambient
m'emociona molt s'unió
que hi ha entre tota sa gent.
(Maria Casellas)

Sant Antoni era d'Artà
i ningú, ningú ho sabia
en Picasso ho describrí
arxivant papers un dia.
Picasso, quina alegria
que tu mos vares donar
que se fotin per sa Pobla
Sant Antoni era d'Artà.
(Maria Pastor)

Tant si plou com si fa neu
un dia per celebrar
a Sant Antoni d'Artà
sempre el sentiràs teu.
(Jaume Morey)

7. Actualitat: recull de gloses dedicades als fets ocorreguts l'octubre de 2018 al Llevant de Mallorca. Gloses recollides en línia al Diari de Balears.

De les lleis de la natura
no en podem canviar cap;
ja fa temps que l'Home sap
que ella posa la mesura.
Val molt més que la que cura
la que et guarda de tot mal.
El progrés artificial
que ens volia fer un món lliure
s'ha oblidat de conviure
amb el medi natural.
(Mateu Xurí)

Trobes que has de ploure així?
És ben cert que no en sabies!
i ara ens causes agonies
per no sabre repartir.
Ningú se mereix sofrir
una desgràcia tant forta.
Has deixat molta gent morta
i un poble fet sementer.
No plous quan t'hem de mester
i ens anegues quan no importa.
(Miquel Servera Maimó)

La tempesta del Llevant
deixa ruïna i deixa mort
i un fort i trist desconhort
d'un paisatge aberrant,
ens queda mirar endavant
amb suport i embranzida
per combatre sense mida
aquesta desolació
i els plors d'una població
que ha perdut un tros de vida.
(Xavi Ferriol)

Quan s'aixeca la natura,
tornam busques dins el vent;
vaixells de paper a un torrent,
que ha esdevingut fúria pura.
Tot sembla una beneitura,
quan l'aigua rega la mort.
Força! amics, dins la dissort;
el Sol tornarà a brillar,
i ara, sols queda eixugar
tot aquest fang del record.
(Macià Ferrer)

Hi ha víctimes mortals
A la vila llorencina.
L'aigua torna una assassina
Quan desborda els seus cabals.
Fan mal els danys materials,
però més en fa una vida
i la paüra sofrida
quan ets a mercè del temps
escapa a la seva mida
i la força dels torrents.
(Mateu Xurí)

A mercè d'aquesta tromba
la terra perd el govern
quan el cel torna l'infern
i un cotxe torna una tomba.
Com si es tractàs d'una bomba
tot ho arrasa, un torrent.
Tot s'ho endú en un sol moment
cotxes, vides, temps, paisatge...
Tot s'ho endú, manco el coratge
del poble i la seva gent.
(Maribel Servera)

Senyor rei li he de dir
que aquí som molt solidaris
i sobren els voluntaris
que s'hi han volgut afegir.
No importava fer el camí.
Agafi part del seu sou,
o tot, si tant el commou
i vol ser un monarca noble
i ajudarà a què el poble
pugui començar de nou.
(Mateu Xurí)

6. La Metàfora Conceptual en les gloses mallorquines

Hem arribat al nucli del nostre treball, l'anàlisi de les gloses mallorquines i la recerca dels principals tipus de metàfores conceptuais que s'utilitzen. Les gloses que s'han escollit fan referència a qualsevol temàtica i són tant gloses actuals com gloses més antigues.

La metàfora conceptual està ben present en les gloses, principalment, perquè les metàfores conceptuais formen part del nostre llenguatge quotidià. Lakoff i Johnson ens donen una visió ben recent, ja que fins fa pocs anys a les metàfores se'ls atorgava una qualitat exclusivament literària i tenien un rol superficial en la comprensió del nostre món. Però, en realitat, les metàfores ens encalquen cada dia. Diferentment, ens seria pràcticament impossible parlar sense utilitzar metàfores.

Seguidament es comenten les metàfores conceptuais extretes de l'anàlisi de les gloses classificades segons els criteris establerts per Lakoff i Johnson en l'apartat de la metàfora conceptual. Així hem distingit segons la seva funció, metàfores orientacionals, ontològiques o estructurals i segons la seva complexitat, primàries i complexes.

Encetarem aquest apartat a partir d'una metàfora clàssica que prenen Lakoff i Johnson com a exemple cabdal per explicar la seva teoria de la Metàfora Conceptual.

METÀFORA 6.1: UNA DISCUSSIÓ ÉS UNA GUERRA

- ✓ Metàfora estructural complexa
- ✓ Domini origen: guerres
- ✓ Domini destí: discussions
- ✓ Expressions metafòriques: *em va atacar tots els punts dèbils, vaig guanyar la discussió, els teus arguments són indefensables.*

Aquesta metàfora ha estat àmpliament acreditada pels precursors de la metàfora conceptual on s'associa les discussions en termes bèl·lics. Apareix en els versos següents de gloses:

- a) Com pot *fotre* es contrincant
- b) *Guanyarà* d'un bon tros
- c) Aquest combat el *guanyaré* jo
- d) Vaig *atacar* tots es comentaris ofensius
- e) Va *defensar-se* de ses teves acusacions
- f) Na Maria me va *atacar* tot el que deia

METÀFORA 6.2: LA IRA ÉS FOC

- ✓ Metàfora ontològica complexa
- ✓ Domini origen: el foc
- ✓ Domini destí: la ira
- ✓ Expressions metafòriques: *treure foc pels ulls, comentaris incendiàris.*

Aquesta metàfora, LA IRA ÉS FOC, apareix en els següents exemples de gloses:

- a) *Foc ja treuen pels caixals*
- b) *Treu xispes pel cap*

La metàfora LA IRA ÉS FOC està relacionada amb una altra metàfora EL COS ÉS UN CONTENIDOR D'EMOCIONS (Lakoff 1987: 383), ja que entenem el cos com un recipient per emmagatzemar objectes, idees o emocions.

METÀFORA 6.3: LA IRA ÉS LA FONT DE CALOR D'UN FLUID

- ✓ Metàfora ontològica complexa
- ✓ Domini origen: la calor d'un fluid
- ✓ Domini destí: la ira
- ✓ Expressions metafòriques: *estar fins al capdamunt, estar fins a les pilotes, estar fins a les celles, estar fins a les rels dels cabells...*

La metàfora LA IRA ÉS FOC està relacionada amb una altra com LA IRA ÉS FONT DE CALOR D'UN FLUID. Quan la intensitat de la ira va augmentant, el fluid va pujant. Per exemple, en les gloses analitzades hem identificat aquesta metàfora en les següents gloses:

- a) Mos tenen tots *fins a sa monya*
- b) Eestic *fins als nassos* de tanta gent
- c) Mos *han tocat bé els coions*

METÀFORA 6.4: EL TEMPS ÉS DINERS

- ✓ Metàfora estructural complexa
- ✓ Domini origen: els diners
- ✓ Domini destí: el temps
- ✓ Expressions metafòriques: *hem d'estalviar temps, em fas perdre el temps, he invertit molt de temps en aquest projecte.*

Aquesta és una altra metàfora força documentada la de EL TEMPS ÉS DINERS. En la nostra cultura el temps és un objecte de valor molt apreciat, és un recurs limitat que utilitzem per aconseguir els nostres objectius. El temps és diners en moltes maneres i aquesta

concepció és fruit de les societats modernes industrialitzades i no necessàriament existeixen a totes les cultures.

Aquesta metàfora conceptual que hem comentat suara la podem trobar a les següents expressions metafòriques de gloses mallorquines:

- a) *Estalviarem* una hora
- b) *He perdut es temps* amb ell
- c) Aquest matrimoni *m'ha robat temps*
- d) He *invertit* temps en sa preparació
- e) No *malgastis* es temps amb aquest al·lot

METÀFORA 6.5: LA MENT ÉS UNA MÀQUINA

- ✓ Metàfora ontològica complexa
- ✓ Domini origen: la màquina
- ✓ Domini destí: la ment
- ✓ Expressions metafòriques: *estic oxidat, posa't les piles, no desconnectis...*

En les gloses analitzades hem trobat aquesta metàfora comentada, LA MENT ÉS UNA MÀQUINA, en els següents versos:

- a) Li falta un *pern*
- b) Es meu cervell avui no *funciona*
- c) En Gaspar està *rovellat*
- d) Batle, que has perdut un *pern*?

METÀFORA 6.6: BO ÉS A DALT/DOLENT ÉS A BAIX

- ✓ Metàfora orientacional primària
- ✓ Domini origen: verticalitat
- ✓ Domini destí: concepte de bo i dolent.

- ✓ Metàfores específiques: *anar amb el cap alt, tenir grans expectatives, anar amb el cap baix,*

Aquesta metàfora àmpliament estudiada està relacionada amb l'orientació espacial i és definida amb l'esquema d'imatge de verticalitat, s'associa les coses bones a dalt. Pel contrari, les coses dolentes se situen a baix.

Les gloses aporten diferents exemples d'aquesta metàfora, tot apareix en les següents mostres de gloses analitzades:

- a) Tenc un *alt percentatge* d'aprovar
- b) Pere, té un *alt càrrec* polític
- c) Va amb sa *coa baixa* des de sa notici

METÀFORA 6.7: LES COSES SÓN PERSONES

- ✓ Metàfora ontològica complexa
- ✓ Domini origen: imatge de persona
- ✓ Domini destí: les coses
- ✓ Expressions metafòriques: *el grip m'ha atrapat, la seva teoria em va explicar el seu comportament.*

La metàfora que hem comentat ara mateix l'hem trobada als següents versos:

- a) *Es poble fa sa freixura*
- b) *El món a punt de fer un pet*
- c) *Ajuntament fetge per sa boca fas*

METÀFORA 6.8: LA MENT ÉS UN CONTENIDOR

- ✓ Metàfora ontològica complexa
- ✓ Domini origen: el cos com un recipient
- ✓ Domini destí: la ment

- ✓ Expressions metafòriques: *és un cap buit, tenir el cap buit, no m'hi cap al pcap, treure del cap, ficar coses al cap...*

LA MENT ÉS UN CONTENIDOR és una metàfora complexa que deriva de la metàfora primària EL COS ÉS UN CONTENIDOR. Aquestes metàfores són esquemes d'imatge que sorgeixen de la nostra experiència i ens faciliten la comprensió del món.

Les gloses analitzades i que ens han aportat diferents exemples de la metàfora comentada, LA MENT ÉS UN CONTENIDOR, són:

- a) *Me buit es cap per glosar*
- b) *Omplir es cap de dois*
- c) *Ja tendràs a sa memori*

METÀFORA 6.9: EL COS ÉS UN CONTENIDOR

- ✓ Metàfora ontològica primària
- ✓ Domini origen: el cos com un recipient
- ✓ Domini destí: el cos
- ✓ Expressions metafòriques: *ple de tristesa, no hi cabia d'alegria, ple de satisfacció*

Una de les metàfores més comentades està present en aquestes gloses:

- a) *Si no jo rebentaré*
- b) *Si no ho dic explotaré*
- c) *No hi cabia de content de tanta gent*

METÀFORA 6.10: LA VIDA ÉS UN VIATGE (esquema del camí)

- ✓ Metàfora estructural complexa
- ✓ Domini origen: un viatge a través d'un camí

- ✓ Domini destí: la vida
- ✓ Expressions metafòriques: *no sap quin camí agafar, estar perdut, anar pel mal camí...*

Hem identificat aquesta metàfora en:

- a) Tots s'han *desviat* del programa
- b) Es batle està a un *carreró sense sortida*
- c) *Està perdut* amb tanta corrupció
- d) I quan es *món s'acabarà*
- e) No sap què ha de *fer de la seva vida*

METÀFORA 6.11: MENYS ÉS AVALL

- ✓ Metàfora orientacional primària
- ✓ Domini origen: verticalitat
- ✓ Domini destí: concepte de més i menys
- ✓ Expressions metafòriques: *descens de participants, disminució de votants, baixar els lloguers...*

Les gloses aporten diferents exemples d'aquesta metàfora, tot apareix en les següents mostres:

- a) Es clero va en *decadència*
- b) Mos *baixen* els sous
- c) En Silva *baixa* escalons
- d) *Estalviarem* jornals
- e) *Han baixat* ses pensions
- f) Es paro *ha disminuït*
- g) Ets impostos pensen *baixar*
- h) *Han baixat* s'IVA en cultura

METÀFORA 6.12: MÉS ÉS A DALT

- ✓ Metàfora orientacional primària
- ✓ Domini origen: verticalitat
- ✓ Domini destí: concepte de més i menys
- ✓ Expressions metafòriques: *el preu és molt elevat, les seves qualificacions són molt altes, l'atur ha augmentat...*

Les gloses analitzades aporten diferents exemples d'aquesta metàfora, l'hem identificada en les següents mostres:

- a) Tots es impostos *han pujat*
- b) *Ha augmentat* sa corrupció
- c) I *pujen* també es jornals
- d) Set cent mil euros d'*augment!*
- e) Rebé *massa* comissions

METÀFORA 6.13: LES PERSONES SÓN ANIMALS

- ✓ Metàfora estructural complexa
- ✓ Domini origen: característiques dels animals
- ✓ Domini destí: les persones
- ✓ Expressions metafòriques: *ets un porc!, és un ase acabat, és més lent que una tortuga, és un toro, memòria d'elefant, és un gallet...*

Aquesta metàfora es troba present en les gloses analitzades:

- a) Mos pareix una *monada*
- b) En Cirera bravetjava content com *un ca* amb un os
- c) Que mos fa *pell de gallina*
- d) Aguantar fent es *pardal*
- e) Un circo ple de *moneies* ja pareix s'ajuntament
- f) Na Calvo és una *geneta*

- g) En Bauçà amb so castellano, li daria per fer *un mul*
- h) Això és glosar com *un gall*
- i) Mos xupen com *sangoneres*

METÀFORA 6.14: ELS LLOCS SÓN PERSONES

- ✓ Metàfora ontològica complexa
- ✓ Domini origen: les persones
- ✓ Domini destí: els llocs, els espais
- ✓ Expressions metafòriques: *una barriada tranquil·la, un poble alegre, una ciutat divertida, un lloc solitari...*

En les gloses analitzades hem trobat aquesta metàfora comentada, ELS LLOCS SÓN PERSONES, en els següents versos:

- a) Artà és un *poble fabulós*
- b) Artà és un *poble cultural*
- c) Artà té *molt de coratge*
- d) Ràdio Artà mos *patrocinarà de franc*
- e) Artà és un *poble collonut*
- f) Una *vetlada divertida*
- g) *Poble dret, cara dura*
- h) Es poble d'Artà *demana*
- i) Ja som un *poble de pes*
- j) I es *poble que al·lucina*
- k) Una *nit de desenfreno*
- l) Aquest *poble ja no canta*
- m) Aquest *poble està trist*
- n) Una *llàgrima redola*

METÀFORA 6.15: LA MORT ÉS PARTIDA

- ✓ Metàfora estructural primària
- ✓ Domini origen: partir a un altre lloc
- ✓ Domini destí: la mort
- ✓ Expressions metafòriques: *ens ha deixat per sempre, ja no està entre nosaltres...*

Aquesta metàfora es troba present en les gloses analitzades:

- a) L'amo *ens ha deixat*
- b) Un dia *se'n torna a anar*

A continuació, presentem una taula que resumeix de manera visual les metàfores analitzades, la seva freqüència i el percentatge específic per a cada una.

IDENTIFICADOR	METÀFORA	FREQÜÈNCIA	PERCENTATGE
Metàfora 6.1	UNA DISCUSSIÓ ÉS UNA GUERRA	6	8%
Metàfora 6.2	LA IRA ÉS FOC	2	3%
Metàfora 6.3	EL COS ÉS UN CONTENIDOR D'EMOCIONS	3	4%
Metàfora 6.4	EL TEMPS ÉS DINERS	5	7%
Metàfora 6.5	LA MENT ÉS UNA MÀQUINA	4	5%
Metàfora 6.6	BO ÉS A DALT/DOLENT ÉS A BAIX	3	4%

Metàfora 6.7	LES COSES SÓN PERSONES	3	4%
Metàfora 6.8	LA MENT ÉS UN CONTENIDOR	3	4%
Metàfora 6.9	EL COS ÉS UN CONTENIDOR	3	4%
Metàfora 6.10	LA VIDA ÉS UN VIATGE	5	7%
Metàfora 6.11	MENYS ÉS AVALL	8	10%
Metàfora 6.12	MÉS ÉS A DALT	5	7%
Metàfora 6.13	LES PERSONES SÓN ANIMALS	9	12%
Metàfora 6.14	ELS LLOCS SÓN PERSONES	14	19%
Metàfora 6.15	LA MORT ÉS PARTIDA	2	3%

Taula 7. Les metàfores i els percentatges

Per acabar aquest apartat, i a manera de síntesi, hem elaborat a la taula 8 un resum de les metàfores identificades classificades segons la seva funció, a més dels percentatges específics de cada grup i el percentatge total.

TIPUS DE METÀFORES	METÀFORES	FREQÜÈNCIA	PERCENTATGE	TOTAL
	EL TEMPS ÉS DINERS	5	7%	

Estructurals	LA MORT ÉS PARTIDA	2	3%	37%
	LES PERSONES SÓN ANIMALS	9	12%	
	LA VIDA ÉS UN VIATGE	5	7%	
	UNA DISCUSSIÓ ÉS UNA GUERRA	6	8%	
Ontològiques	ELS LLOCS SÓN PERSONES	14	19%	42%
	LA MENT ÉS UNA MÀQUINA	4	5%	
	EL COS ÉS UN CONTENIDOR	3	4%	
	LA IRA ÉS FOC	2	3%	
	EL COS ÉS UN CONTENIDOR D'EMOCIONS	3	4%	
	LA MENT ÉS UN CONTENIDOR	3	4%	
Orientacionals	MÉS ÉS A DALT	5	7%	21%
	MENYS ÉS AVALL	8	10%	
	BO ÉS A DALT/DOLENT ÉS A BAIX	3	4%	

Taula 8. La classificació de metàfores i els percentatges totals

7. Conclusions

Prenent com a base la proposició i els postulats de Lakoff i Johnson, en aquest present treball, ens hem proposat descriure la teoria de la Metàfora Conceptual en les gloses mallorquines i pensem que hem demostrat en totes aquestes pàgines la compareixença i la importància de les metàfores conceptuais en aquestes composicions improvisades orals. A través del llibre d'aquests mateixos autors, *Metaphors we live by*, hem explicat els fonaments de la metàfora cognitiva i en què basen les metàfores conceptuais. Com ja hem exposat al llarg de tot aquest estudi, durant el segle XX, la Lingüística Cognitiva ha demostrat que la metàfora impregna el nostre pensament diari, el nostre llenguatge i la nostra acció.

Com ja hem comentat durant tot els apartats d'aquest treball, la metàfora ja no es concep com un ornament lingüístic, sinó que està ben present en el nostre llenguatge quotidià. Aquests autors ens donen una altra visió de la metàfora, ja que fins fa pocs anys se'ls ofería una qualitat exclusivament literària i tenien un paper superficial en la comprensió del nostre món. Però, en realitat, les metàfores ens persegueixen cada dia, així doncs, ens és pràcticament impossible parlar sense utilitzar metàfores.

A més a més, hem corroborat durant tot el treball com la teoria de la metàfora emparada per Lakoff i Johnson ens ha servit per classificar les diferents metàfores que s'han utilitzat en les gloses, segons la seva funció i la seva complexitat. En el primer grup hem inclòs les orientacionals, que estan relacionades amb l'orientació espacial i són definides amb l'esquema de verticalitat; les estructurals, que estructuren tot un domini de conceptes poc definits en termes d'un altre ja estructurat i les ontològiques, que es basen en entendre les nostres experiències en termes d'objectes, substàncies o recipients. Altrament, les metàfores segons la seva complexitat engloben les primàries i les complexes a parts iguals.

En aquest treball hem analitzat 75 gloses mallorquines, que constitueixen el nostre corpus, de temàtica variada i hem identificat les metàfores conceptuais que hi traspunten. Aquest estudi ens permet distingir les diferents maneres d'entendre la metàfora conceptual en les gloses. Per una banda, tenim l'ús freqüent que li donem pel fet d'incloure-les de manera

natural en el nostre llenguatge quotidià i per l'altra, formen part de la cultura popular catalana i ens permeten alhora la conservació del nostre patrimoni cultural.

La metàfora conceptual que més predomina en la nostra anàlisi de les gloses és ELS LLOCS SÓN PERSONES. Hem identificat aquesta metàfora en 14 gloses relacionades, en la seva majoria, en temàtica política i en temàtica de Sant Antoni. Aquesta metàfora atorga als llocs sentiments, estats d'ànim i emocions pròpies de les persones. Sant Antoni és una de les festes de Mallorca que més material folklòric crea en aquest aspecte. Aquesta metàfora està relacionada amb la festa i la bauxa que hi ha al darrere amb expressions com *Artà és un poble collonut* o *Artà és un poble fabulós*.

Una altra metàfora que hem identificat freqüentment és LES PERSONES SÓN ANIMALS (veure taula 7). Hem localitzat aquesta metàfora en 9 gloses (12%) i totes elles relacionades amb temàtica política, que són un reflex del pensament del poble. Aquesta metàfora consisteix a designar una característica aplicable a les persones anomenant un animal. Són metàfores molt habituals en el nostre llenguatge diari, a vegades són característiques positives les que es volen ressaltar com per exemple, *té una memòria d'elefant* i altres vegades són defectes i són utilitzades per insultar o marcar una qualitat negativa de la persona com *ets més lent que una tortuga* o *ets un porc*.

Per concloure, altres metàfores que hem detectat sovint són MENYS ÉS AVALL i MÉS ÉS A DALT (veure taula 7) relacionades amb l'esquema de verticalitat i LA VIDA ÉS UN VIATGE relacionada amb l'esquema del camí. A més, és una metàfora molt habitual en el nostre llenguatge quotidià. Totes les metàfores anteriors es refereixen a temes polítics, com ja hem comentat en el nostre treball la política és una temàtica molt fructífera per als glosadors de les nostres illes.

A partir de les dades presentades a la taula 8 podem observar com les metàfores ontològiques són el grup més nombrós (42%) confirmant el que apuntaven Lakoff i Johnson sobre la transcendència de les nostres experiències corporals per a l'estructuració dels sistemes conceptuals. En aquesta mateixa línia, podem corroborar que la particularitat més específica de les metàfores és estructurar un concepte abstracte a partir d'un concret. Un altre tipus de metàfora predominant en el nostre treball són les estructurals (37%), concretament, la metàfora conceptual LES PERSONES SÓN ANIMALS (12%), ja que en la nostra cultura és freqüent designar característiques tant positives com

negatives dels animals a les persones. En darrer terme, volem deixar constància que en tot moment ens referim a les 75 gloses analitzades i no pretenem en cap moment fer una estadística generalitzable a altres camps.

8. Bibliografia

BALANZÓ, F. (1982). *Les gloses mallorquines: estructura i funcions*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona.

CUENCA, M.J. i J. HILFERTY (1999). *Introducción a la lingüística cognitiva*, Barcelona: Ariel.

HILFERTY, J. (1995). *Metonímia i metàfora des d'una perspectiva cognitiva*, a *Caplletra*, núm. 18, p. 31-44.

GINARD, J. (2016). *Sant Antoni a Artà: Festa i poesia popular*. Memòria del treball final de grau. UIB.

GUISCAFRÈ, J. (1997). "L'argument, entre l'oralitat i l'escriptura", a actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Volum III. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

GUISCAFRÈ, J.; VALRIU, C. (2007). *La poesia oral: gèneres, funcionalitat i pervivència*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

IBARRETXE-ANTUÑANO, I.; VALENZUELA, J. (2012). *Lingüística cognitiva*. Barcelona: Anthropos.

KÖVECSES, Z. (2002). *Metaphor: a practical introduction*. Oxford: Oxford University Press.

LAKOFF, G. i JOHNSON, M. (2001). *Metáforas de la vida cotidiana*. Madrid: Cátedra.

LAKOFF, G. i JOHNSON, M. (1980 [2003]). *Metaphors we live by*. Londres: The University of Chicago Press.

MUNAR, F. (2001). *Manual del bon glosador. Tècniques, exercicis i glosades*. Palma: Edicions Documenta Balear.

MUNAR, F. (2008). *Jo vull esser glosador*. Palma: Edicions Documenta Balear.

MUNAR, F. (2017). *La universalitat de la glosa. Gloses mallorquines de picat 1735-2011*. Palma: Edicions Documenta Balear.

NUBIOLA, J. (2000). *El valor cognitivo de las metáforas*, Pérez-Ilzarbe y R. Lázaro, eds. *Verdad, bien y belleza. Cuando los filósofos hablan de los valores*, Cuadernos de Anuario Filosófico núm. 103, Pamplona, 2000, p. 73-84.

ORTIZ, M. J. (2008). *La metàfora visual incorporada: aplicació de la teoria integrada de la metàfora primaria a un corpus audiovisual*, Ph. D. thesis, Universitat d'Alacant.
https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/11067/1/Tesis_ortiz.pdf

PÉREZ, R. (2007). «INTERNET: una xarxa de metàfores» [article en línia]. Digithum. Núm. 9. UOC.
<http://www.uoc.edu/digithum/9/dt/cat/perez.pdf>

PÉREZ, R. (2009). *Metàfores i frases fetes que fan mal*, a *Linred: Revista electrònica de lingüística*, núm. VII.
http://www.linred.es/articulos_pdf/LR_articulo_13052009.pdf

PÉREZ, R. (2011). «Conceptual Metaphor Theory and Sartre's Philosophy». Universitat Autònoma de Barcelona.
Disponible a: https://ddd.uab.cat/pub/tesis/2011/hdl_10803_4854/rpb1de1.pdf

PLANAGUMÀ, J. (2010). *La metàfora com a procés cognitiu. El futbol és una guerra*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

PUJOL, J. M. (2013). *Això era i no era: obra folklòrica de Josep M. Pujol*. Edició a cura de Carme Oriol i Emili Samper. Universitat Rovira Virgili.

SBERT, M. (2008). *Llengua de glosador. Notes sobre poesia de tradició oral*. Palma: Leonard Muntaner.

SORIANO, C. (2012). “La metáfora conceptual”, a Iraide Ibarretxe-Antuñano i Javier Valenzuela (Dir.). *Lingüística Cognitiva*. Barcelona: Anthropos.

TUSON, J. (2008). *Això és (i no és) Allò*. Barcelona: Ara Llibres.